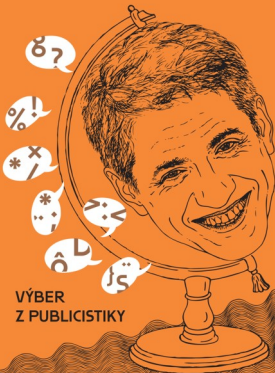

PETER BREINER INÝ GLÓBUS NEMÁTE?

VÝBER
Z PUBLICISTIKY

INÝ GLÓBUS NEMÁTE?

Peter Breiner
INÝ GLÓBUS NEMÁTE?

VÝBER Z PUBLICISTIKY

slovar

Text © Peter Breiner 2015

Design and layout © Alias Press, s. r. o., Bratislava 2015

Cover © Svätopluk Mikyta

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2015

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukována ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Obsah

Edičná poznámka	10
------------------------------	-----------

Málokto si pamätá... ..	11
--------------------------------	-----------

2002

Kto je na vine?	13
Kde je tu spravodlivosť?	15
Pokoj ľuďom dobrej vôle	17
Takíto králi nezomierajú	19

2003

Dvojkriž tretej triedy, dvadsať deka, nakrájať	21
Nech žije referendum!	23
Hurá?	25
O záchrane života	27
Nasaďte si plutvy a utekajte!	29
Párky alebo kráľovstvo nebeské?	31
To nejím!	33
K čomu práve privoniavate?	35

2004

Naozaj to nikoho nezaujíma?	37
Komunisti nikdy neprehrali	39
Štátnu hymnu treba meniť čo najčastejšie	41
Je dôležité zúčastniť sa, ale vyhrať by nezaškodilo ...	43
Uhorskú rapsódiu pod každý slovenský stromček! ...	45
Šťastné a veselé hocičo	47

2005

Kam odchádza hudba po zahraničí?	50
Superstar, ktorú netreba hľadať	52
Ako sa futbaloví fanúšikovia na ovečky premenili a späť	54

2007

Iný kraj, iné prepitné	57
------------------------------	----

2008

Vianoce s mladým Frankensteinom	59
Budem upír, ktorého neodoženiete krucifixom	61
Všetci hrajú ako pánbožkovia	62
New York nie je vždy med lízať	63
Úbohé obete kapitalizmu	65
Futbal v jednom kuse	66
O čom bol Ďurovčíkov <i>Ohnivák</i>	67
Svätoplukov odzemek	69
Kríza! Kríza?	70
Nepýtajte sa ma, neviem	72

2009

Triango v NYC	73
U nas net čórnych	74
Proticirkevné okienko	76
Každé ultra je nanič	77
Zbohom, zdravý rozum	78
Twilight zone	80
Pamäťový defekt	81
Slováci v NYC	83
Dajte si tam hodinky	84
Zelenina a najmä kaleráby	86
Otepľovací fanatizmus pokračuje	87

2010

Facebook a ja	89
Medzev bez drienkovice	90
Aj v Bratislave sú orchestre	92
Dvojkriž má aj nepríjemné konotácie	93
Svätopluk v NYC	95
Dve cirkvi v jednej?	96
Cudzie slovo zodpovednosť	98
Zavoňala ryža	100
Letný deň v NYC	101
Už môj priateľ František Tugendlieb... ..	103
Ak mier, tak len ten islamský	104
Ultramorálne Košice	105
Ešte raz o ultramorálke	107
U Pablita na káve	108
Dirigujem v Košiciach	109
S kým musím hrať futbal	111
Aspoň týchto sedemnást'	112
Neustále sa blížiaci koniec sveta	114

2011

Štatistiku našu každodennú daj nám dnes	115
Teplo, teplejšie, horúco!	116
Dnes to nepôjde	118
Pane profesore, je to možné?	119
Bol to dobrý človek	121
Polobohovia s hokejkami	123
Na čo zahynie naša civilizácia	124
Klavíry na uliciach	125
Obama bojovník	127
Nie sú nemravnosti ako nemravnosti	128
Gegen Heimweh	129
Čo je metafora?	131
Dá sa žiť	132

Centrálne riadený svetadiel	133
Oporné body	135
Nedošlo mu to	136
Všetko najlepšie v Novom Yorku!	138

2012

Sodoma	142
Prežije zdravý rozum voľby?	143
Ach, ten Nový Zéland!	145
Problémy všehomíra a boľavé nohy	146
Internet náš každodenný	147
Z domova i zo sveta	149
Načo New York, keď je Bystrica	150
Kto neskáče... ..	152
Sodoma a Gomora na Fifth Avenue	154
Harry Potter a Vatikán	155
Kedy už konečne boh zasiahne?	157
Jeseň v NYC	158
Be well, Donnie	159
Bahno	161
Už len dva týždne	162

2013

Nedá sa porovnať	163
Namiesto politiky – macchiato	165
Pán profesor, kde ste? Treba vás tu!	166
Majstrovstvá sveta v trhu aj v nadhode	168
Máte už svoj karass?	170
Slovenské tance na maďarský spôsob	171
Požehnané bicykle a strieľajúci slepci	172
Kým sa skončí táto noc	174
Ňe že by ňebulo, ale ňit	175
<i>Battle from a distance</i> v Košiciach	176
Slováci, na nohy! Alebo na hlavu?	178

2014

Laus Sapientiae	179
Kto sa nas... rdí dnes?	181
Horšie snáď nebude, ale či lepšie...	182
Klub, synagóga, stanica	184
Penisové pumpy pre všetkých!	185
O jedného boha ďalej	186
Zamilujte sa, kým je do koho	188
Rozprával sa dnes s vami boh?	189
Dva dni s Andrejom	191
Nerobme paniku predčasne!	192
Ako si vybrať, keď niet z čoho	193
Prečo treba milovať svoju vlasť?	195
Chvála profesionalizmu alebo Nech žijú inštalatéri	197
Rebrík do kurína	198
Jasne definované vzťahy	202

2015

Možno to všetko ani nesúvisí. Alebo áno?	204
Oneskorené stanovisko k terorizmu a citlivosti	205
Stačí jeden samopal!	208
Dies irae	211
Poprosím diabla, aby zabil Američanov	212
Nikto nie je dokonalý, na zdravie, Peter	213
Prasa na čele	215
Prasa na čele 2	216
Šábos v parlamente	219
Korupcia v opere	220
Nezamýšľané dôsledky	222
Áno, je to Rio de Janeiro	223

O autorovi 225

Biela vrana, čierna ovca 229

Edičná poznámka

Do výberu fejtónov sú zaradené texty z rokov 2002 až 2015. V denníku *SME*, s ktorým Peter Breiner spolupracuje dodnes, začínal stĺpčekom *Z druhého brehu*. Neskôr mu ponúkli väčší priestor a za esej *Skúsil som oboje, nedá sa porovnať* získal v roku 2012 Novinársku cenu v kategórii najlepšie komentár v printových médiách. Vyskúšal tiež spoluprácu s inými médiami, a tak načas zo stránok denníka *SME* zmizol. V rokoch 2008 až 2011 mal pravidelnú dvojtýždňovú rubriku *New York Petra Breinera* v časopise *.týždeň*. Koncom roka 2014 dostal ponuku od novo založeného *Denníka N* a nejaký čas sa jeho príspevky objavovali aj tam.

V knihe sú autorské verzie textov, preto nemusia byť totožné s verziou uverejnenou v médiách. Výber zostavil a redakčne upravil Ján Štrasser.

Málokto si pamätá, že za hlbokého komunizmu existoval časopis *Film a divadlo*. Šéfredaktoroval mu komunistický káder Miro Procházka, ktorý sa tak ako celá nomenklatúra v danej problematike vôbec nevyznal, ale zato chodil na všetky zahraničné festivaly, aby tam trávil čas na recepciách a nákupoch. Jeho referáty o filmoch boli veľmi všeobecné a kritizovali najmä ich „ideovú závadnosť“. Kto by už trávil vzácny čas na Západe pozeraním filmov?

V roku 1988 už prebiehala perestrojka a na Západ mohli cestovať aj politicky nespoľahliví občania, ak odtiaľ priniesli patričnú kôpku západnej meny. Ja som išiel do Mníchova robiť hudbu k filmu a producenti ma zobrali na festival, kde som videl nemecký film *Out of Rosenheim*, v ktorom hral biely, už vtedy dosť známy americký herec Jack Palance. Vo *Filme a divadle* som si prečítal Procházkovu recenziu, ktorá o filme tvrdila, že sa odohráva v Bagdade (odohrával sa v USA) a vychválila černošskú herečku Jackie Palanceovú.

Už vtedy ma vedela výdatne roztrpčiť hlúposť kombinovaná s nedostatkom charakteru, a keď som na jednom z našich početných spoločných obedov ventiloval svoju frustráciu Janovi Štrasserovi, ponúkol mi priestor v *Slovenských pohľadoch*, kde pôsobil, aby som o tom napísal.

Okrem priestoru mi ponúkol aj pomoc. Ako hudobník som mal výrazné medzery v písanom prejave, a bol to Jano, na ktorého redakčných zásahoch som sa začal učiť základy písania. Bola to dlhá a bolestivá (hlavne pre neho) cesta, ale snažil som sa všimáť si veci, ktoré mi v *Pohľadoch* a potom neskôr v týždenníku *Dominofórum*, kam som každý týždeň písal svoj kanadský *Javorový list*, opravoval, a prípadne ich neopakovať. (Z *Javorových listov* Jano zostavil rovnomenný

knížný výber, ktorý vyšiel v roku 1998. A práve on zostavil aj túto knihu.) Vďaka patrí aj všetkým mojim ďalším editorom, menovite Janovmu kolegovi Valérovi Mikulovi, ktorý trpezlivo, neúnavne a opakovane opravoval moju prvú dlhšiu esej o českom spisovateľovi Vladimírovi Páralovi. Po takmer tridsiatich rokoch písania som sa dopracoval do štádia, že okrem opráv pravopisných chýb (pod vplyvom dvoch desaťročí v cudzom jazykovom prostredí) mi už redakcie uverejňujú články bez úprav.

Krátka glosa v *Slovenských pohľadoch* pod názvom *Nie, nie je to Rio de Janeiro* (tam sa festival konal) sa stala mojim prvým publikovaným článkom. Bol to zárodok ďalšieho písania a obsahoval jeho základné prvky. Veľa článkov bolo motivovaných frustráciou, či už z nespravodlivosti, zloby, alebo hlúposti (väčšinou chodia spolu). A možno sa mi vždy aj trochu uľaví, keď sa takto vypíšem. Bolo by asi naivné dúfať, že som niekedy niečo zmenil alebo ovplyvnil, môžem len dúfať, že zopár ľudí pri čítaní pookrialo a že nie vždy som kázal presvedčeným.

Neviem, či je to dôsledok dlhoročného písania a prečítaných reakcií, alebo len privilégium zrelšieho veku, ale vedľajším efektom je aj poznanie, že hlúposti, zloby a nespravodlivosti je oveľa viac, než som sa kedykoľvek obával. Asi preto som nikdy písať neprestal.

Peter Breiner

október 2002

Kto je na vine?

Naivne som si myslel, že za teroristické útoky sú zodpovední teroristi. Kanadský premiér mi to vysvetlil. Za útok teroristov na World Trade Center i za militantnosť prichádzajúcu z moslimských oblastí si Západ môže sám, pretože je lakomý, chamtivý a skúpy. Priepasť medzi chudobnými a bohatými krajinami sa prehlbuje, čo vyvoláva nenávisť.

Možno na tom niečo je, ale je čudné, ak takéto niečo vyhlási milionár, ktorý doteraz nejavil žiadne tendencie deliť sa o svoj majetok s chudobnými roľníkmi v Afganistane, ale zato vysielal svojich asistentov na výlety okolo sveta, aby mu za peniaze daňových poplatníkov vybrali ideálne miesto na dovolenku. Výlety pozostávajú z hrania golfu a konzumácie liehových nápojov priamo na ihriskách, čo nasrdí nielen nejakého chudobného obyvateľa tretieho sveta, ale aj príslušníka dobre situovanej vrstvy kdekoľvek na svete.

Neviem, ako do jeho definície priepasti zapadajú Usáma bin Ládín, Saddám Husajn alebo kráľ Fahd, ktorých osobný majetok je priepastne vzdialený nielen od väčšiny obyvateľov ich krajín, ale ešte aj od kanadského premiéra. Nebolo by výhodnejšie, keby obyvatelia týchto krajín ventilovali svoju zlobu nad majetkovými rozdielmi najprv doma?

Postoj kanadského premiéra nie je úplne nepochopiteľný. Keďže sa peniaze pomíňali na golfové výlety a granty volebným sponzorom, kanadská armáda je v žalostnom stave. Zatiaľ čo si premiér kúpil dve luxusné prúdové lietadlá, vojaci jeho armády umierajú vo vrtuľníkoch z roku 1963, ktorým odpadávajú vrtule a mali byť už dávno vo výslužbe. Tak ako

aj premiér. Imigrační úradníci a bezpečnosť na hraniciach je na tom zhruba rovnako, takže nečudo, že veľa teroristov používa Kanadu ako útočisko i vstupnú bránu do USA. Teroristické organizácie robia zbierky po celej Kanade. Spolok ako Hamas sa nedostal na oficiálny kanadský zoznam teroristických organizácií, pretože financoval aj materskú škôlku. V takejto situácii je naozaj rozumné, ak si premiér nechce pohnevať militantných moslimov, ktorých má za krkom neúrekom, zbytočne logickými vyhláseniami o tom, kto je zodpovedný za terorizmus. Jeden z jeho spolustraníkov dokonca v parlamentnej debata označil Irak za pokrokovú krajinu.

Ani s tou prípadnou pomocou to nie je také jednoduché. Najprv je tu otázka, čo sa s pomocou stane. Skúsenosti v tejto oblasti sú už aj na Slovensku. Len mizivé percento peňazí, ktoré z toho skúpeho Západu prichádzajú, sa dostanú k ľuďom, ktorí by ich naozaj potrebovali. Keď treba ušpineným deťom kúpiť zubnú kefku, majú namiesto toho reklamnú kampaň o Ferovi Tarabovi. V krajinách, kde je demokracia ešte menej vyvinutá než na Slovensku, to asi nebude lepšie, takže vyvstáva otázka – aký má takáto pomoc zmysel? Okrem toho, prečo mám pomáhať niekomu, kto ma za to bude ešte viacej nenávidieť? USA dávajú ročne miliardy dolárov Egyptu, ktorý publikuje v štátnych denníkoch nenávisťné protiamerické články. Od roku 1994 dostávajú Palestínčania každoročne milióny dolárov, aby mohli na uliciach radostne oslavovať atentát na WTC. Tony potravín smerujúce z USA do Afriky nemohli byť odoslané, pretože nezodpovedali predpisom Európskej únie, ktorá hrozila bojkotom afrického exportu, ak Afričania americké potraviny prijmu.

Čo sa týka priepastného rozdielu, tiež to nie je úplne jasné. Samozrejme, že sú ľudia, ktorí hladujú, a že to nie je správne. Trend prehlbovania rozdielov však nie je úplne jednoznačný. Ako píše profesor Xavier Sala i Martín v štúdiu *The World*

Distribution of Income, dve a pol miliardy ľudí v rozvojových krajinách patrí k strednej triede, ktorá sa značne približuje západným štandardom. Dostali sa tam za posledných tridsať rokov. Ak sú štandardy v niektorých moslimských krajinách nižšie, možno by bolo dobre najprv uvažovať o odstránení diktatúr alebo o zapojení diskriminovanej polovice obyvateľstva – žien – do ekonomického života a až potom hľadať vinu niekde inde.

Problém možno nie je v ekonomickej priepasti. Ako povedal Hussain Musawi, bývalý vodca Hizballáhu: „Nebojujeme preto, aby ste nám niečo ponúkli, bojujeme, aby sme vás zničili.“

november 2002

Kde je tu spravodlivosť?

Moja známa Lenka má nechutnú vlastnosť – môže zjesť akékoľvek množstvo jedla a nikdy nepriberie. Ja priberám aj z diéty, postavenej na hrsti varenej ryže a surovej rybe. Leonard Bernstein si zapamätal do posledného detailu zložité orchestrálne partitúry a bez problémov ich na požiadanie zahral na klavíri. Ja mám radšej pred sebou noty, lebo viem, aký som zabudlivý. Pri futbale som na smiech už pomaly každému. Nie je to nespravodlivé? Ako k tomu prídem, že niekto iný má viac talentu, pevnejšie zdravie, dlhšie nohy, lepší beh a presnejšiu prihrávku než ja? Nemal by som založiť nejaké hnutie alebo stranu, ktorá by dohliadla na spravodlivé a rovnomerné rozdelenie všetkých daností a schopností? Nemal by som uniesť lietadlo a vraziť s ním do nejakého brazílskeho domu, plného talentovaných futbalistov?

Asi sa teraz chechtáte, že som drbo, ktorý si neuvedomuje, že veci sú dané a že som, jednoducho, na niečo nemal šťastie.

Nenarodil som sa s genetickou výbavou na šport a štihlosť ani s fenomenálnou pamäťou. Musím sa zmieriť s tým, čo mám, a snažiť sa to využiť čo najlepšie.

S niektorými vecami sa ľudia zmieria celkom jednoducho, kým iné spôsobujú rozsiahle problémy, miestami až terorizmus. Pomerne jednoducho sa dá zmieriť s tým, že som hlúpy, nešikovný alebo netaľentovaný. Väčšinou preto, že sa to u seba pozoruje veľmi ťažko. Niet jednoduchšej výhovorky ako „nemám na to“ a tých iných, lepších, možno ľahko uzemniť poukázaním na protekciu, šťastie, lynčovanie černochovcov či pomoc celosvetového slobodomurárskeho sprisahania. Zle sa však zmieruje, keď je niekto bohatší a chodí na dovolenky do zahraničia alebo si kúpi naraz dve kilá čerešní. Vtedy niektorí odmietajú zaujať podobný postoj ako pri krátkozrakosti či vypadávaní vlasov a okamžite prepínajú na požiadavku rovnosti, sociálnej spravodlivosti, susedovej zdochnutej kozy a utekajú voliť komunistov alebo Jánošíka, pretože tí vymysleli už dávno, že jedným treba zobrať a druhým dať. Vlohy, nadanie či talent totiž nemožno zobrať nikomu, ale cudzia peňaženka, úspory alebo vila s bazénom sa dá za pomoci príslušnej ideológie a mocenských nástrojov získať bez väčších ťažkostí.

Malo by byť prirodzené, že ak má niekto niečoho viac, či dokonca nadbytok, dobrovoľne sa podelí s menej šťastnými, ale chamtivosť je nám prirodzenejšia.

Toto všetko mi zišlo na um, keď som v *SME* čítal nárek „hudobníka a publicistu“ (úvodzovky som použil naschvál, pretože sa preslávil recenziou koncertu, na ktorom nebol, a nestačil si overiť zmenu účinkujúcich) nad tým, že sa s ním kolegovia prestali baviť, keď sa verejne priznal, že volil komunistov, aby tým dosiahol sociálnu spravodlivosť.

Nielen členovia komunistickej strany, ale aj niektorí ich voliči preukazujú inteligenciu repky olejnej, ak si myslia, že komunisti sú práve tí, čo tento problém vyriešia. Okrem

toho, že sa tento problém javí ako nie celkom riešiteľný (jediná spravodlivosť na zemeguli, ktorá spoľahlivo funguje, je v tom, že všetci umrieme), je zrejme aj to, že v rokoch 1918 až 1988 sa komunistom spravodlivosť nielen zaviesť nijako nepodarilo, ale ešte na následky ich ušľachtilého snaženia predčasne a zbytočne zomrelo niekoľko miliónov ľudí. Nie je osožné poskytovať im priestor na ďalšie experimentovanie, ak nám je život milý.

december 2002

Pokoj ľuďom dobrej vôle

V Toronte nasnežilo presne na Christmas Day. Väčšine z vás sa toto konštatovanie nebude zdať nijako mimoriadne, ale pre tých, ktorí nie sú príslušníkmi internetovej komunity, by som rád sprostredkoval budúce reakcie niektorých (ale nájdú sa aj normálni) online čitateľov na túto vetu.

Najprv sa ozvú kanadskí Slováci, ktorí žijú v Kanade oveľa dlhšie ako ja, aby mi vysvetlili, že o Kanade nič neviem, pretože u nich doma nasnežilo o celé tri hodiny skôr a ja si všetky skutočnosti o živote v Kanade vymýšľam alebo opisujem z novín.

Po nich nasledujú Slováci zo Slovenska, ktorí mi pripomenú, že aj na Slovensku je sneh, ktorý im úplne stačí a o ktorom som sa vôbec nezmenil. Svoje povedačky o kanadskom snehu si mám nechať pre seba a nestarať sa do Slovákov, keďže tam nežijem.

Potom sa ozve ďalší balík Slovákov, ktorých životným poslaním je pomáhať ťažko skúšanému, ale pritom krásnemu Slovensku. Robia to tak, že najprv vymenujú všetky druhy telesných otvorov a pohlavných orgánov ľudských i zvieracích a potom vysvetľujú internetovej pospolitosti, že

za snežením v Kanade, ale i na Slovensku, sú židobolševici na čele s redakciou *SME*, autorom výroku a miliardárom Sorosom, ako aj Maďari, Česi, rozpínavý americký imperializmus, prezident Bush a prípadne Dzurinda.

Ich ďalšia pomoc Slovensku spočíva vo vymenúvaní všetkých osobných krívd, ktoré sa stali im a ich rodine sedem pokolení dozadu (vinníci ako vyššie). To celé zo zahraničia, anonymne, niekedy dokonca vo veršoch a väčšinou v zvláštnej hybridnej a nezrozumiteľnej zmesi slovenčiny, ktorú už zabudli, a angličtiny, ktorú sa nikdy nenaučili. Pikantne sa to vyníma najmä v divokých debatách o tom, že menšiny majú ovládať štátny jazyk. Veľkí pomocníci.

Pomáhať sa dá všelijako a v konzumnom svete plnom veľkých sociálnych rozdielov je to aj nevyhnutné. Toto je ideálne obdobie na oboje, konzum i pomoc. Ako zvyčajne, ozýva sa množstvo protikonzumne zameraných hlasov, ktoré majú čosi do seba, najmä keď vidím 160 rôznych nahrávok tej istej Bachovej skladby a neviem si nijako vybrať. Potom sa zamyslím a uvedomím si, že ak by sa nerobili a nekupovali nahrávky, tak hudobníci nebudú mať prácu, orchester zrušia a bude ešte viac chudobných a nezamestnaných. Obávam sa, že počet nezamestnaných v každej oblasti by sa zvyšoval priamo úmerne s tým, ako by sme prestávali konzumovať. Vyzývať ľudí, aby nekonsumovali, je pekné a ušľachtilé a pri pohľade na svoje brucho musím jednoznačne súhlasiť, ale po takejto výzve by malo nasledovať automatické padanie pečených holubov alebo aspoň rozdávanie majetku vyzývajúceho, inak sme s ekonomikou v kýbli. Recept s pár pečnami chleba a niekoľkými rybami zafungoval, žiaľ, iba raz.

Nie celkom dokonalé, ale aspoň nejaké riešenie je pomáhať a podeliť sa. S pomocou vo veľkom je to zložité – prispievate, prispievate a potom zistíte, že si nejaký diktátor postavil palác alebo kúpil zopár nových bombičiek. Asi je to lepšie

robiť v malom, keď je nejaká možnosť ovplyvniť, komu vlastne pomáhate.

Neviem, ako presne je to na Slovensku, ale v rozpínavo imperialistickej neľudskej Amerike je 80 percent obyvateľstva členmi niektorej dobročinnnej organizácie a 75 percent domácností nejakým spôsobom prispieva na charitu. Za rok prispieva na charitu 73 percent Američanov, či už ako jednotlivci, alebo organizácie, priemernou sumou 851 dolárov, 44 percent Nemcov sumou 120 dolárov alebo 43 percent Francúzov sumou 96 dolárov.

Nový rok je za dverami, tak nám všetkým želim, aby sme si čo najviac pomáhali. Pridal by som aj obligátny pokoj ľuďom dobrej vôle, ale to by pán Božko musel ešte zopár takých naklonovať, pretože podľa toho, ako to na svete vyzerá, ich nie je dosť.

december 2002

Takíto králi nezomierajú

(Július Satinský, 20. 8. 1941 – 29. 12. 2002)

Rozprával som sa s ním krátko predtým, než odišiel. Azda prvý raz v živote som počul v jeho hlase... nie, nebol to smútok ani strach, ale – únava. Bol unavený z choroby a liečenia, ktoré veľmi nepomáhalo, hovoril o tom, že sa už nikdy nevráti na javisko, ale aj tak neustále vtipkoval.

Boli sme dlhé roky susedia, videli sme si navzájom cez koryny stromov do okien a občas sme sa navštevovali. Pamätám si na jednu z divokých nocí ešte v Bratislave, keď sa v mojom malom bytíku z ničoho nič vyskytlo okrem Jula asi tridsať ďalších ľudí a Julo cez celú izbu neohrozene kričal na istú flautistku: „*Madam, uvedomujete si, že my dvaja sme úplne opačného pohlavia?*“

Keď som sa to dozvedel, vzápätí mi prišiel na um výrok Julovho kolegu-klauna: „*Délka života je pojem relativní...*“ Julo stihol za svoj život veľa, ale najmä stihol to, s čím možno ani nerátal: napriek tomu, že bol rakúsky Uhor poľského pôvodu, stal sa pilierom slovenskej kultúry. Nemám na mysli ani literatúru, ani divadlo, ale kultúru života, ktorá drží ľudí pokope, kultúru, ktorá vytvára spolupatričnosť tisíckrát lepšie a účinnejšie než akékoľvek frázy a organizácie. Tie budú už dávno zabudnuté, ale ľudia budú stále spomínať na cibuľu na masti, kríž na uši a operu v pridruženej výrobe.

Sledujem, ako sa internetová stránka s oznamom o Julovom odchode rýchlo zaplňa odkazmi z celého sveta. Možno by nebolo zlé zamyslieť sa nad tým, ako nám niektorí ľudia chýbajú, keď už medzi nami nie sú, a uvedomiť si, že to čaká každého. A skúsiť povedať ľuďom už zaživa slová, ktoré sa tak ľahko núkajú, keď je už neskoro, a správať sa k nim tak, ako keby mali odísť zajtra. Jedného dňa totiž *fšeci budeme brúci...*

Už ani neviem odkedy navrhujem Jula za prezidenta, či ešte lepšie, kráľa Slovenska. Ak sa to dá posmrtno, navrhujem to urobiť. Slovensko potrebuje Julovu aristokraciu, fajnovosť, zápal a odhodlanie zasadiť sa za to, čo považuje za správne, a schopnosť užívať život za akýchkoľvek podmienok. Dočasne odídený Julo bude iste lepší kráľ než akýkoľvek dočasne živý politik, ktorý tu už dvesto rokov nemusel byť. Tí by mali byť v tejto chvíli veľmi ticho. Julo bol vkusný človek a nebolo by dobre, aby sa prihodili nejaké nevkusnosti – napríklad, aby bývalý súdruh Žinčica písal sústrastný list o tom, aké je hrozné, že Jula s Milanom niekto zakazoval.

Najprv som si hovoril, že nie je dobré začínať rok 2003 smutne. Potom som trošku rozmýšľal a zistil som, že to vlastne nie je smutné. Smutný je len náš egoizmus. Som presved-

čený, že v Julovom prípade platí príslovie: *Raj patrí tomu, kto blízneho rozosmeje*, čiže netreba veľmi smútiť, pretože je v raji celkom zaručene.

Odkladám si všetky listy a pozdravy, ktoré dostávam, a prirodzene, čím ďalej, tým viac je ich od ľudí, ktorí tu už nie sú. Mám tu aj vianočný pozdrav od Jula, s poznámkou: „*Nech žije náš prudký písomný styk!*“ Tak som si myslel, že by som mu mal ešte raz napísať. „*Julo, kedy už pustia tú vodu?*“

január 2003

Dvojkríž tretej triedy, dvadsať deka, nakrájať

Dobre sa to začalo – odznali všetky prejavy, rozdali sa vyznamenania, nikto neurobil nijakú neprístopnosť. Prejavy splnili očakávania asi tak ako manželský sex po tridsiatich rokoch. Pokiaľ ide o vyznamenania, zo všetkého najradšej by som chcel vedieť, aký je rozdiel medzi prvou a treťou triedou. V zelenine je to pomerne jasné. Prvá trieda je najčerstvejšia, najlepšia kvalita a aj najdrahšie kusy, tretia trieda sú tie najmenšie, čiastočne nahnité, pre chudobnejších a tých, čo horšie vidia. To ešte bohorúhačsky musím podotknúť, že napriek prenikaniu trhovej ekonomiky na Slovensko a Slovenska do Európy sa ovociu a zelenine ani v najvyššej triede nepodarilo dosiahnuť kvalitu tovaru v talianskom lahôdkarstve *Pusateri's* na Avenue Road. Takže je aj rozdiel v slovenskej a kanadskej prvej triede. Ale len v zelenine.

Vysoké kanadské vyznamenanie Order of Canada už dokonca bolo aj odobraté, keď jedného z jeho nositeľov trestne stíhali za mnohomiliónovú spreneveru. Pred pár dňami sa ďalší nositeľ verejne veľmi obšírne a pochvalne vyjadril o Hitlerovi a vyslovil náramnú spokojnosť s jeho riešením rasovej otázky. Vždy som si o štátnych vyznamenaniach

myslel svoje a ako sa zdá, nič sa v tejto oblasti nemení ani časom, ani zriadením, ani geografickou polohou.

Neviem, ako je to teraz, ale za komunizmu mali vyznamenania a tituly celkom praktický význam. Národní umelci boli takmer na božskej úrovni členov ústredných výborov, ale ani taký obyčajný zaslúžilý umelec sa nemal zle. Dostal byt po emigrantoch, deti na akúkoľvek školu, vyslali ho do Ameriky vyučovať namiesto politicky menej spoľahlivých jedincov a ešte bol aj v mimoriadnej honorárovej triede. Keď sa schylovalo ku koncu komunizmu, už to začala byť aj hanba, niektorí citlivejší držitelia sa medzi kamarátmi všelijako ospravedľovali a tí trucovitejší urazenci aj odmietli titul prevziať.

Myslím, že sa nedá zistiť, podľa akých kritérií prebieha udeľovanie v súčasnosti, ale zrejme v tom bude aj nejaká drienkoviaca. Bolo by zaujímavé vidieť tabuľky (alebo aspoň rozumný dôvod), podľa ktorých je biskup Filo o triedu lepši ako metropolita Nikolaj alebo Mária Ďuričková o dve triedy horšia ako Lajos Grendel. O pomenovaní vyznamenaní už ani nehovorím. Nemôžem za to, ale keď počujem Pribina, hneď sa mi vybaví saláma. Ešte dobre, že vyznamenanie má len tri triedy a neudeľuje sa aj maloletým, lebo by sa muselo volať Pribináčik.

Tak ako hlboko nábožensky založení komunisti sa teraz začnú vyskytovať aj nositelia štátnych vyznamenaní niekoľkých režimov. Aby mali aspoň nejakú výhovorku, dúfam, že s vyznamenaním je spojená aj finančná odmena. Keby nebola, tak sa dosť ťažko vysvetlí, prečo niekomu prekážalo, ak sa esesák objímal s eštabákom, ale teraz už je dobre, že sa Slováci nedelia na dobrých a horších.

Predseda parlamentu ešte stále delí, pretože sa v novoročnom prejave zmienil o nevhodnosti hrubých čiar aj o komunistickej jazve na tvári Slovenska. Škoda len, že tie jazvy tam sedeli a tvárili sa, že reč je o niekom úplne inom. A všetci naokolo vrátane prednášajúceho tiež.